

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 22. aprila 1898.

Politiški oddelek.

Kakšen bo konec krizi?

(Mnenje slovanskega drž. poslanca).

Imeli smo priložnost, govoriti z nekim slovanskim državnim poslancem o političnem položaju in o bližnji prihodnosti v naši državni polovici. V naslednjih vrstah prijavljamo, kar nam je dotični poslanec povedal kot svoje osebno mnenje.

Sedanja notranjepolitična kriza je za državo jako nevarna, zlasti zategadelj, ker jej jemlje ugled na zunaj, ker ubija zaupanje prebivalstva do parlamentarizma in ker je notranjo moč države tako razrahljala, da Avstrija sedaj faktično ni v stanu, varovati v slučaju zunanjepolitičnih konfliktov svoj ugled in zastopati svoje stališče s tisto eneržijo, kakor takrat, kadar je doma konsolidovana. Da trpi tudi narodno gospodarstvo zlasti Cislitvanske in da kriza ni na korist državnemu kreditu, je ob sebi umevno.

V naši državi imamo še vedno navidezen parlamentarizem, dejanski pa odločujejo izven parlamenta stoječi krogi, dvorni, birokratični in vojaški, še vedno povse svojevoljno. Zategadelj je absolutno nemogoče uganiti, kako se konča sedanja kriza. Mogoče je vse. Mogoče je, da se narodnostno, jezikovno in ustavno vprašanje reši v smislu adresnega načrta desnice, a ravno tako je mogoče, da se reši v smislu nemških naciionalcev, kateri se zelo trudijo, da postanejo „regierungsfähig“, prav kakor da vohajo jutranji zrak. Zmaga levice je toliko verjetnejša, ker je vsa generaliteta slovanskim narodom jako nasprotna in ker popolnoma simpatizuje z Nemci. Nihče bi ne mislil, da ima Wolf zlasti v višjih uradniških krogih jako mnogo simpatij.

Konec krize pa še ne pride tako kmalu, kakor utegne kdo misliti. Letos, v jubilejskem letu, že celo ne. Vlada ima sedaj samo jeden namen, doseči obnovitev na-

godbe z Ogersko vsaj za dobo jednega leta, vsaj provizorno obnovitev, za daljšo prihodnost se še ne meni, z njo si še ne beli glave. Avstrija ni še nikdar tirala politike v velikem slogu, kakor Bismarck ali Gladstone Angleška misli za celo stoletje naprej, Rusija tudi, Avstrija pa ne vidi nikdar dlje, kakor do konca nosa. Avstrija je še vedno živela iz rok v usta, in zato se da lahko reči, da odločilni krogi danes še prav nič ne vedo, kaj ukrenejo prihodnje leto, danes vedo le jedno: Krona želi, da se obnovi nagodba.

Na to dela tudi ministerstvo. Slovani nimajo vzroka temu ministerstvu zaupati, pa tudi za nezaupnost ni še vzroka. Vlada lavira; proti Slovanom neče delati, ker potrebuje slovanske glasove za nagodbo, proti Nemcem pa tudi ne, ker jih hoče pomiriti in pridobiti za to, da omogočijo redno delovanje v parlamentu. Zadovoljna s tako politiko seveda ni nobena stranka, a vlada tudi na to reflektuje, ona reflektuje samo na nagodbo.

Ne da se reči, bo-li imelo njeno prizadevanje kaj vspeha, se-li posreči, doseči vsaj jednoletni nagodbeni provizorij parlamentarnim potom. Položaj se premeni vsako uro, ker prinese vsaka ura novih komplikacij. Sedaj se sme domnevati, da se vladi njen namen posreči, s tem pa še nikakor ni rečeno, da bodo prihodnji teden, ko se snide državni zbor, položaj še vedno tako ugoden. Ako se ne posreči, dognati nagodbenega provizorija parlamentarnim potom, pa vlada tudi še ne dobi sivih las. Dolžna je, nagodbene predloge do 1. maja predložiti poslanski zbornici in to se tudi zgodi. Če jih parlament ne odobri, se uveljavi nov provizorij izvenparlamentarnim potom, s pomočjo cesarske naredbe, čemur Madjari ne bodo ugovarjali, saj jim je cislitvanska kriza le na korist. Ta kriza je že itak veliki upliv Madjarov podesetorila in skoro se bo reklo, da so Madjari odločilni element v državi.

Thunovo ministerstvo ni razvilo nikacega programa. To je naravno. Thun sploh nima pravega programa. Jedina točka njegovega programa je obnovitev nagodbe, drugo je odložil na poznejši, ugodnejši čas. Zdaj je nje-

gova naloga, posredovati mej strankami, da mu nagodbo dovolijo.

Ako se Thunu ne posreči narediti red v parlamentu, vladal bode letošnje leto brez parlamentu. Tega namena ni prikrival in to je tudi povse naravno, saj vender ne gre, da bi srditi parlamentarni boji motili redko slavnost petdesetletnice cesarjevega vladanja.

Odločitev v krizi nam prinese šele prihodnje leto. Takrat pokaže grcf Thun, da ni samo mehak kakor vosek in gladek kakor jegulja, ampak da zna biti tudi skrajno brezobziren in energičen. Proti komu pokaže to svojo enerzijo, tega danes morda še sam ne ve.

Nemci svojih zahtev najbrž ne bodo dosegli, vsaj vseh ne, ali mogoče je tudi, da se obrne vladna moč proti Slovanom. S parlamentom Thun ne bo prihodnje leto več tako ravnal, kakor letos, zlasti neprijetno pa bodo njegovo roko čutili nemški radikanci, s katerimi se on ne sprijazni nikdar, ker je strogodinastičen in je pripravljen rabiti tudi najbrutalnejšo silo, da zatre vsako protidinastično gibanje.

Če prihodnje leto ne doseže vlada miru in reda v parlamentu, potem pride katastrofa. Kaj se zgodi, to vedi Bog. Da se niso socijalni demokratje kompromitirali, bi vlada morda oktroirala Taaffejev volilni red; morda razpusti drž. zbor in poskusi svojo srečo z novimi volitvami; morda oktroira narodnost in jezikoven zakon; morda oktroira nemški državni jezik; morda da zopet dež. zborom pravico voliti drž. poslance; morda sistira ustavo in uvede absolutizem; morda tacih kombinacij je nebroj in Slovanom si ni treba beliti glave ž njimi, Slovani naj store v sedanjih vlekritičnih časih svojo dolžnost napram monarhiji ne glede na to, kdo je ministerski predsednik, naj svojim neštevilnim zaslugam za krono in monarhijo dodajo novo. Morda se jim to zopet poplača z nehvaležnostjo, kakor doslej še vedno, a prebili bodo tudi nove izkušnje. Notranja moč Slovanov je tolika, da jih nobena sila ne stare. Ako bi se ponovil poskus, vladati Slovanom sovražno, se hitro izkaže, da je popolnoma nemogoče, da mora Avstrija razpasti, ako ne zadovolji pravični, teriatev svojih slovanskih narodov.

Politični pregled.

Državni zbor se je sešel v sredo. Kar se je vedelo v naprej, da se zgodi, to se je tudi resnično zgodilo. Nemci silijo zbornico, da trati čas z obravnavami o predlogih, kateri so bili stavljeni iz same nagajivosti. Ministerski predsednik je skušal pridobiti Nemce, naj bi vsaj dovolili, da se najnujnejše stvari rešijo v večernih sejah, toda preširni Nemci so tudi to zahtevo odločno odklonilo, tirjajoč, da mora vlada prej preklicati jezikovne naredbe. Vsled tega postopanja Nemcev bo državni zbor le malo časa zboroval, namreč samo do sestanka delegacij, ki je določen na dan 9. maja. Potem se zbornica ne snide prej, kakor konec meseca novembra a tudi tedaj samo da ukrene kar treba za proslavo cesarjeve petdesetletnice, sicer pa letos nič več.

Mladočehi imajo na vse strani jako težko stališče, odkar so opustili svojo opozicijsko pozicijo in podpirajo vlado.

Radikanci jim delajo veliko sitnostij. Radikanci so uprizorili veliko agitacijo proti mladočeški stranki, očitajoč jej, da se je izneverila svojemu programu, da pobira drobtinice, kakor nekdanji Mladočehi, zraven pa vladi dela tlako. Ta agitacija narašča čedalje bolj in je dobila vidnega izraza s kandidaturom izza pravde „omladincev“ znanega dr. Rašina prori finančnemu ministru dr. Kaizlu. Še nevarnejše kakor to pa je stališče nekaterih drž. poslancev mladočeških, ki hočejo izstopiti iz stranke, ako ne bo ves klub glasoval proti nagodbi z Ogerski.

Zmagujoči Schönerer. — Čas velikonočnih počitnic ni bil čas miru in čas počitka za tiste nemškoliberalne in nemškonacionalne poslance, kateri se nečejo podvreči vodstvu Jurija Schönererja. Nemški radikanci so proti dotičnim poslancem uprizorili veliko gonjo in so volilce tako nahujskali, da je kar deževalo odkritih in prikritih nezaupnic. Facit tega je, da so se udali tudi tisti nemški poslanci, kateri so se bili upirali Schönerjevi komandi in da bodo tirali odločno obstrukcijo, dokler jim da vlada priliko za to. Radikalizem je zmagal — Slovani nimamo vzroka žalovati radi tega.

Hrvatska. — Te dni so Hrvatje slovesno praznovali štiridesetletnico, kar je bila namesto latinščine uvedena hrvaščina kot uradni jezik v Banovini. To je bilo dejstvo velikega političnega pomena, katero je Hrvatsko v narodnem oziru znatno povzdignilo in znamenito uplivalo na razvoj hrvatskih razmer.

Ogerska. — Podpredsednik poslanske zbornice Lang, je bil, kakor smo že omenili, izdal spis, v katerem je dokazoval, da Madjari nimajo vzroka zavzemati se za ohranitev prevlade Nemcev v Cislitvanski, ampak da naj se sprijaznijo z mislijo, da dobi prevlade Slovani. Mej Madjari se je radi tega razvnela daljša polemika, iz katere je razvidno, da mero-dajni madjarski listi še vedno simpatizujejo z Nemci in da stoje v sedanjem boju mej Nemci in Slovani na strani Nemcev. Morda se bodo še kesali.

Kristijan IX. — Danski kralj je praznoval pred kratkim svojo osemdesetletnico. „Tast Evrope“ ga v šali nazivljejo, ker je v rodbinski zvezi malone z vsemi vladarskimi hišami v Evropi. Najstarejša kći Aleksandra, je soproga angleškega prestolonaslednika; druga hći Dagmar, je vdova carja Aleksandra III. in mati sedanjega ruskega vladarja. Prestolonaslednik Friderik ima za soprogo švedsko princezino Lujizo in kraljev brat Viljem pa kot Jurij I. kraljuje v Grški.

Francija. — Za bodeče volitve v parlament, ki so bodo vršile dne 8. oziroma 22. maja, se je pričela borba na celi črti. Stojita si nasproti dve stranki. Stranka ki zahteva revizijo Dreyfusove afere in ona, ki se tej ustavlja. Torej v imenu Dreyfusa se bo volilo v prihodnji francoski parlament.

Azija. — Kakor je Nemčiji, Rusiji in Angliji, ravno tako je ustregla Kitajska Franciji in ji prepustila otok Hainan. Tako imajo zdaj štiri evropske velevlasti svoje pozicije v vzhodni Aziji. Druga družini ne bode pustila, da bi katera nadalje prodirala in si zagotovila še ugodnejše stališče.

Španija in Amerika. — Na obeh straneh se delajo največje priprave za vojsko. Povdarja se, da Amerika zaradi tega tako odlašča z napovedbo vojske, da se dobro pripravi. Največ pa vlada mej Amerikanci zaradi tega tako navdušenje za vojsko s Španijo, ker obilo pripravne dajo znatnega zaslužka ljudem. Španija tudi ne počiva in nabira marljivo denar za nove ladije. Velikaši darujejo ogromne svoto in nabranega je že par milijonov. Španjci se močno zanesejo na svojo mornarico v preteči vojski. Ta obstoji iz sedmih torpedovk, petih oklopnih vojnih ladij in dveh križark. Poleg tega imajo Španjci oklopnico „Alfonzij XII.“, križarki I. vrste „Alfonzij XIII.“ in „Reina Mercedes“ štiri križarke II. vrste in osem torpedovk. Dogotavlja oziroma popravlja se še deset nadaljnjih, deloma oklopnih ladij. Skupaj ima Španija 36 večjih ladij, katere lahko porablja v slučaju vojske z Amerikanci. Z nabranim denarjem hočejo še pomnožiti mornarico.